Vlaams Parlement

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 221
van **ELKE WOUTERS**
datum: 25 januari 2019

---

aan **JOKE SCHAUVLIEGE**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Circulair bouwen - Stand van zaken

Hoewel circulair bouwen momenteel nog in de kinderschoenen staat, zijn er in Vlaanderen al een aantal voorbeelden van te vinden. Recent werd bijvoorbeeld nog voor het oefencentrum van politieschool PLOT in Genk het volledige gebouw opgetrokken volgens circulaire principes. In dit project wordt de klassieke lineaire aanpak van 'make-take-dispose' verlaten voor een meer circulaire aanpak met een volledig recycleerbare stalen constructie en verkoolde gerecupereerde planken als gevelbekleding.

1. Hoeveel circulairebouwprojecten werden de voorbije 5 jaar door de Vlaamse overheid mee verwezenlijkt? Aan hoeveel circulairebouwprojecten gaf de Vlaamse Regering de voorbije vijf jaar subsidies? Graag opgedeeld per jaar en per provincie.
2. Circulair bouwen staat nog niet op punt.

   Welke hordes moeten nog genomen worden om tot volledig circulaire gebouwen te komen?

KOEN VAN DEN HEUVEL
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

ANTWOORD
op vraag nr. 221 van 25 januari 2019
van **ELKE WOUTERS AAN JOKE SCHAUVLIEGE**

1. Circulair bouwen staat in Vlaanderen nog in de kinderschoenen. Er bestaan nog geen volledig circulaire gebouwen in Vlaanderen maar er zijn al wel heel wat bouwactoren actief bezig met het integreren van deelaspecten rond circulair bouwen in hun bouwprojecten. Ook het PLOT te Genk is een gebouw dat op een zeer ambitieuze manier reeds heel wat deelaspecten rond circulariteit integreerde, maar er blijven nog heel wat vraagstukken om een volledig circulair gebouw te kunnen neerzetten.
   41 bouwgerelateerde projecten (voor een budget van ongeveer 3.700.000 euro) werden binnen de twee calls (2017 en 2018) van Vlaanderen Circulair ingediend. Heel wat projecten willen concreet de uitdagingen aangaan en proberen al doende te leren op het terrein. Andere projecten zijn dan weer meer gefocust op het verspreiden van de reeds bestaande ervaringen en lessons learned.
   Binnen de Vlaamse overheid trekt het Facilitair Bedrijf als agentschap proactief aan de kar wat betreft circulair ondernemen en bouwen. Het opende op dinsdag 22 januari de circulaire koffiebar in het VAC Leuven. De koffiebar is ontworpen en werkt volgens de principes van circulariteit. Het Facilitair Bedrijf wenst in 2023 zo ook de deuren te openen van het eerste circulaire kantoorgebouw van de Vlaamse overheid.
   In 2019 zal in Westerlo door Kamp C ook een circulair gebouw worden opgetrokken. Rond het gebouw en het bouwtraject heeft kamp C in 2018 een boeiend en innovatief leerproces opgezet waaruit de hele bouwsector inspiratie kon putten.
   Vanuit Vlaanderen Circulair wordt de bouwsector verder gesensibiliseerd en actief gestimuleerd om zelf aan de slag te gaan rond circulair bouwen. Concreet werd op 22 februari 2019 de Green Deal Circulair Bouwen ondertekend om de volgende jaren een concreet project rond circulair bouwen te starten of om op werven circulaire bouwpraktijken uit te proberen. Een onderzoeksgroep is eind 2018 door de OVAM aangeduid om via een proeftuin (actiegericht onderzoek vertrekkend vanuit concrete experimenten) gedurende 3,5 jaar de maatschappelijke kosten en baten van circulair bouwen en de diverse knelpunten én hefbomen beter in beeld te krijgen.

2. Volledig circulair bouwen kan alleen binnen een circulaire economie. Voor de overgang van bouwen in een lineaire economie naar bouwen binnen een circulaire economie is het nodig de bouwsector inzicht te geven in de obstakels en de oplossingen om de broodnodige circulaire transitie in de bouwsector te versnellen. Er zijn drastische wijzigingen nodig in de bouwsector op systemisch niveau. We kunnen onderscheid maken tussen technische en technologische aspecten enerzijds en economische aspecten anderzijds.
   Wat betreft de technische en technologische aspecten: veranderingsgericht bouwen vormt hierbij een basisprincipe. Veranderingsgericht ontwerpen en bouwen is een ontwerp- en bouwstrategie die er van uitgaat dat de noden en wensen van gebruikers en de maatschappij zullen blijven veranderen. Het doel is dan ook gebouwen te creëren die die verandering efficiënt ondersteunen. Voor de materialisatie van deze gebouwen zijn er volgende aandachtspunten: herbruikbaarheid, demonteerbaarheid via toepassing van reversibele verbindingen, verlenging van levensduur… Om materialen hoogwaardig en veilig opnieuw in te zetten, is het nodig hun identiteit en historiek te documenteren. Het concept van een materialenpaspoort dat alle materialen in een gebouw registreert (op een digitaal platform) is een mogelijke optie om gebouwen tot een waarachtig grondstoffendepot

om te vormen. We hebben op die manier inzicht in de voorraad van bouwmaterialen die op termijn terug vrijkomt via urban mining.
Daarnaast is er de economische uitdaging dat materialen zoveel mogelijk hergebruikt en gerecycleerd worden met een zo hoog mogelijk waardebehoud**.** Dit vergt nieuwe businessmodellen en samenwerking doorheen de bouwketen. In plaats van producten te verkopen, kunnen bedrijven gebruikers een dienst bieden, zoals een voorgevel voor een gebouw met een specifieke performantie. Om materiaalkringlopen te sluiten, zijn er dus nieuwe bedrijfsactiviteiten en nieuwe functies nodig.
De Proeftuin Circulair Bouwen gaat dit proces in een eerste fase van 1,5 jaar intensief bestuderen om in de praktijk voeling te krijgen met de concrete knelpunten en uitdagingen van urban mining en deze systeemtransitie verdere slaagkansen te geven. Vertrekkende vanuit de huidige bouw- en sloopppraktijk wordt onderzocht hoe urban mining als concept en begrip in de bouwsector beter ingang kan vinden en hoe binnen de waardeketen alle kosten en baten herverdeeld kunnen worden om bouwmaterialen te recupereren voor nieuwe hoogwaardige bouwtoepassingen. De leerlessen zullen een basis vormen voor aanbevelingen richting beleidsinstrumenten en een regelgevend kader voor de shift richting volwaardig circulair bouwen in Vlaanderen. Naast deze eerste fase van onderzoek rond urban mining zal de onderzoeksgroep dieper ingaan op de opportuniteiten van het circulair bouwen in de diverse bouwfases: van design en materialengebruik, bouwfase en renovaties, het gebruik en onderhoud van gebouwen, tot de uiteindelijke valorisatie van de restwaarde van gebouwen.